

Regeringens skrivelse

2004/05:66

Politisk information och opinionsbildning på
arbetsplatsen

Skr.
2004/05:66

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Stockholm den 20 januari 2005

Göran Persson

Hans Karlsson
(Näringsdepartementet)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

Regeringen redogör i skrivelsen för rättsläget när det gäller rätten till politisk information och opinionsbildning på arbetsplatser i både den privata och den offentliga sektorn. Vidare redogörs för de tidigare ställningstaganden som gjorts i frågan om ifall rätten till sådan information och opinionsbildning skall regleras i lag. Regeringen anser att utgångspunkten för demokratin är alla människors lika värde och att alla skall ha lika möjlighet att påverka såväl sin vardag som samhällsutvecklingen i stort. Regeringen anser att debatt och information är viktigt. Med hänsyn till de svårigheter som finns anser dock regeringen att det inte är ändamålsenligt att för tillfället lagstifta i frågan om rätt till politisk information och opinionsbildning på arbetsplatser. Regeringen anser att frågan för närvarande inte heller bör utredas vidare.

1	Bakgrund	3
2	Inledning.....	4
3	Rättsläget	4
3.1	Politisk verksamhet på arbetsplatser inom den privata sektorn.....	4
3.2	Politisk verksamhet på arbetsplatser inom den offentliga sektorn.....	6
4	Tidigare ställningstaganden.....	7
4.1	Arbetsrättskommitténs ställningstagande	7
4.2	Arbetsrättsreformen	9
5	Regeringens slutsatser	9
	Utdrag ur protokoll vid regeringsammanträde den 20 januari 2005	12

Med skrivelsen den 22 februari 2001, rskr. 2000/01:145, har riksdagens talman överlämnat arbetsmarknadsutskottets betänkande 2000/01:AU7 Vissa arbetsrättsliga frågor m.m. och anmält att riksdagen samma dag bifallit vad utskottet hemställt.

Riksdagens beslut innebär bl.a. att riksdagen ger regeringen tillkänna vad arbetsmarknadsutskottet anfört om en utredning om rätt till politisk information och opinionsbildning på arbetsplatsen. Utskottets förslag är att frågan om rätt till politisk information och opinionsbildning på arbetsplatsen bör övervägas av en utredning eller på annat sätt som regeringen finner lämpligt.

Bakgrunden är en motion år 2000 (2000/01:A208) av de socialdemokratiska riksdagsledamöterna Bengt Silfverstrand och Ronny Olander. I motionen framhåller de att det finns starka skäl för riksdagen att uttala att rätten att bedriva politisk opinionsbildning på arbetsplatserna skall lagfästas. Deras motivering till förslaget är bl.a. det låga valdeltagandet vid 1998 års val. I motionens motivering anger de vidare bl.a. följande. En utveckling där var femte väljare inte bryr sig om att utnyttja sin demokratiska rättighet att rösta riskerar att underminera hela det demokratiska fundamentet. I en fungerande demokrati måste politiken finnas med som ett naturligt inslag i vardagslivet. Det gäller i människors närmiljö såväl som på arbetsplatsen. Att fritt och öppet få diskutera politik på arbetsplatsen måste anses vara en grundläggande demokratisk rättighet. Under 90-talet har det blivit svårare för politiker att komma till tals på vissa arbetsplatser. Trots att såväl fackliga företrädare som politiker är mycket väl medvetna om att politisk information aldrig får ha en sådan form eller omfattning att den stör produktionen, har det förekommit att det från arbetsgivarorganisation några dagar före aviserat arbetsplatsbesök lämnats meddelande om att besök inte får äga rum. Politisk information och politiskt tankeutbyte med anställda fungerar dock fortfarande väl på många arbetsplatser. Erfarenheterna visar emellertid att arbetsplatserna alltmer fjärmats från det viktiga politiska menings- och tankeutbytet som är demokratins livsnerv.

Bengt Silfverstrand och Ronny Olander hade tidigare tagit upp frågan i en motion hösten 1999 (1999/2000:A708). Utskottet framhöll då att det är viktigt att människor känner sig delaktiga i och har kunskaper i politiska frågor. Vidare uttalade utskottet att även om Demokratiutredningen i sitt kommande förslag inte särskilt berör dessa problem utgick utskottet från att regeringen i det fortsatta arbetet skulle följa frågan (bet. 1999/2000:AU5 s. 54). I betänkandet 2000/01:AU7 framhåller utskottet att så inte har skett.

Med anledning av riksdagens tillkännagivande har frågan analyserats inom Regeringskansliet. Regeringens ställningstagande i frågan redovisas i denna skrivelse.

Frågan om politisk verksamhet på arbetsplatser har tidigare uppmärksammats av riksdagen. I två motioner till 1969 års riksdag hemställdes att de rättsliga förutsättningarna för politisk information och propaganda på arbetsplatserna jämte gällande regler och praxis på området skulle göras till föremål för en utredning. Motionärerna uttalade också att det borde övervägas vilket inflytande de anställda borde ha beträffande politisk verksamhet på arbetsplatserna. Motionärerna uttalade även att det inte var säkert att det fanns behov av rättsregler men att det faktiska förhållandet borde undersökas. Även riksdagen uttalade att en kartläggning borde göras som underlag för en bedömning av om några åtgärder var påkallade.

På grund av riksdagens beslut tillkallades år 1973 en särskild sakkunnig med uppdrag att undersöka under vilka förutsättningar och i vilken omfattning politisk informationsverksamhet och propaganda förekommer på arbetsplatser. Undersökningen begränsades till att i huvudsak omfatta politisk verksamhet som avsåg att påverka arbetstagnarnas ställningstagande i allmänna val. Uppdraget redovisades i februari 1975 i rapporten Politisk propaganda på arbetsplatser Rättsläge och förekomst (SOU 1975:27).

Innan den sakkunnige hade slutfört sitt uppdrag fick Arbetsrättskommittén tilläggsdirektiv med uppdrag att på grundval av den sakkunniges arbete bedöma om kommitténs framlagda reformförslag för en demokratisering av arbetslivet i betänkandet Demokrati på arbetsplatsen Förslag till ny lagstiftning om förhandlingsrätt och kollektivavtal (SOU 1975:1) tillgodosåg de synpunkter som hade framförts av riksdagen rörande politisk information. Arbetsrättskommittén redovisade sitt uppdrag i rapporten Information och utbildning kring arbetsrättsreformen Politisk verksamhet på arbetsplatserna (Ds A 1975:11).

3 Rättsläget

3.1 Politisk verksamhet på arbetsplatser inom den privata sektorn

Utövandet av politisk verksamhet på privata arbetsplatser är inte reglerat i lag. I detta avsnitt redovisas översiktligt rättsläget när det gäller politisk information på arbetsplatsen. Enligt rapporten Politisk propaganda på arbetsplatser Rättsläge och förekomst (SOU 1975:27) gäller följande.

Inom enskilda företags områden och anläggningar är det i första hand ägaren eller innehavaren som har rätt att besluta om och i vilken omfattning politisk verksamhet skall få förekomma på arbetsplatsen. Utomstående kan förbjudas tillträde till ett företags område och arbetsgivaren har rätt att ensidigt utfärda bindande föreskrifter om sådant som rör ordningen på arbetsplatsen i förhållande till de anställda. Denna rätt för arbetsgivare att besluta gäller frågor om möten, affischering och

andra former av politisk och opinionsbildande verksamhet på arbetsplatsen. Slutsatsen är alltså att arbetsgivaren kan förbjuda politisk verksamhet, i vart fall om den sker i påträngande former, inkräktar på arbetstiden eller på annat sätt stör verksamheten.

Arbetsgivaren kan också av ordningsskäl ställa upp regler för möten på arbetsplatsen, även om de hålls utanför arbetstid. Samtal arbetskamrater emellan om politiska frågor och liknande mer diskreta beteenden får arbetsgivaren däremot inte förbjuda. Detta på grund av sedvanan som tillförsäkrar arbetstagare en personlig sfär också på arbetsplatsen.

Arbetsgivaren kan även tillåta politisk verksamhet i vissa former och under vissa förutsättningar. En omfattande och verkligt påträngande politisk aktivitet som inte har med arbetsuppgifterna att göra får arbetsgivaren däremot inte tillåta. Denna begränsning bygger på sedvänjan att anställda kan ställa rimliga anspråk på arbetsro under arbetstid och på möjlighet till vila och avkoppling under raster.

Fackföreningar torde genom kollektivavtal kunna ges rätt att t.ex. utnyttja anslagstavlor och sammanträdeslokaler för politisk verksamhet. När det gäller företagets egna anställda kan sådana rättigheter betraktas som förmåner knutna till anställningsförhållanden och bör därför kunna regleras genom kollektivavtal. Det är inte uteslutet att man genom kollektivavtal kan ge en facklig organisation rätt att utöva politisk verksamhet på arbetsplatser. Någon självständig rätt för andra utomstående, t.ex. politiska partier, att utöva verksamhet på arbetsplatser kan inte skapas genom kollektivavtal.

Om en arbetsgivare vill utfärda förhållningsregler om politisk information måste genom införandet av 11 § lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet denne dessförinnan förhandla med arbetstagarorganisationen i förhållande till vilken han är bunden av ett kollektivavtal. En uppsägning eller ett avskedande som sker på grund av en arbetstagares politiska uppfattning utgör i princip inte saklig grund. Inte heller kan en arbetsgivare fritt omplacera en arbetstagare enbart på grund av dennes politiska uppfattning. Enligt den praxis som vuxit fram sedan 1974 kan det finnas saklig grund för uppsägning om arbetstagaren genom upprepad misskötsamhet visar sig klart olämplig för sitt arbete. Arbetsgivaren måste dock först försöka lösa problemen genom att exempelvis ge arbetstagaren bättre instruktioner eller omplacera honom eller henne. Det synes inte finnas några exempel där frågan har prövats om brott mot ordningsregler om politisk verksamhet kan anses utgöra saklig grund för uppsägning.

SAF:s delägarcirkulär

Svenska Arbetsgivareföreningen, SAF (numera Svenskt Näringsliv) har i delägarcirkulär lämnat rekommendationer om politisk information på arbetsplatserna. Rekommendationerna har under åren visat på en allt mindre restriktiv inställning till politisk verksamhet på arbetsplatserna. Huvudprincipen i en rekommendation från år 1973 var att politisk verksamhet inte borde förekomma på arbetsplatserna under arbetstid. Denna princip fanns kvar i 1998 års cirkulär men det inleddes då med att "ett ökat politiskt engagemang är i sig något positivt". När det gäller besök av politiker påstods dessa, både i 1973 års cirkulär och 1998 års

cirkulär, ha blivit allt vanligare. I 1973 års cirkulär ansågs det viktigt att politikern skulle vara företagets gäst och under besöket följas av någon från företagets ledning. I 1998 års cirkulär ansågs det räcka med ett godkännande av företagsledningen. Inställningen till politiska tal var densamma år 1973 som 1998. Inställningen är att sådana inte får hållas på arbetstid och att endast de som vill skall behöva lyssna på talet. I både 1973 års och 1998 års cirkulär framhölls att politiska trycksaker, affischer m.m. inte borde delas ut eller anslås inom företaget. Oförändrad mellan år 1973 och år 1998 var också principen att samma regler skall gälla för all politisk aktivitet oavsett inriktning och att partipolitisk verksamhet som utgår från fackliga organisationer inte skall särbehandlas. Till skillnad från 1973 års cirkulär anger SAF i 1998 års cirkulär sin syn på vissa förhållanden av rättslig karaktär. Det är att det inte finns någon laglig rätt för anställda eller deras representanter att verka politiskt på arbetsplatsen samt att förtroendemannalagen, tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen inte är tillämpliga.

3.2 Politisk verksamhet på arbetsplatser inom den offentliga sektorn

Utövandet av politisk verksamhet på arbetsplatser inom den offentliga sektorn är inte heller reglerat i lag. I rapporten Politisk propaganda på arbetsplatser Rättsläge och förekomst (SOU 1975:27) ställs frågan om offentliga arbetsgivare är skyldiga att respektera 2 kap. 1 § regeringsformen, enligt vilken medborgarna gentemot det allmänna är tillförsäkrade bl.a. yttrandefrihet, informationsfrihet och mötesfrihet, även i förhållande till de offentligt anställda. Det får fortfarande anses oklart vad som gäller i det avseendet.

Offentliga arbetsgivare får anses ha samma rätt att utfärda ordningsregler som privata arbetsgivare och samma möjlighet att träffa kollektivavtal om frågan gäller. I likhet med vad som gäller inom den privata sektorn torde inte arbetstagarnas politiska aktivitet få störa verksamheten. Politisk aktivitet torde även kunna underkastas reglering av ordningsskäl. Rättsläget i övrigt på arbetsplatser inom den offentliga sektorn är enligt rapporten följande.

Vad som kan godtas som ordningsskäl vid reglering av politisk verksamhet på arbetsplatser inom den offentliga sektorn är oklart. Av ordningsskäl torde politisk aktivitet i personalutrymmen kunna underkastas reglering. Det torde också vara tillåtet att begränsa rätten att utnyttja lokaler till att gälla föreningar av anställda, eller att åtminstone ge företräde åt föreningar före enskilda anställda. Myndigheter kan också sätta upp regler som har till syfte att skydda arbetstagare mot politisk verksamhet i påträngande former. Det finns dock inget hinder mot att en arbetsgivarmyndighet vid enstaka tillfälle, exempelvis under en valrörelse, tillåter ett kortare politiskt anförande i en personalmatsal, under förutsättning att det finns något annat ställe som arbetstagare kan välja att äta på.

Myndigheterna måste vara opartiska vid utfärdande av ordningsföreskrifter, liksom i alla andra ärenden i enlighet med 1 kap. 9 § regerings-

formen. Myndigheterna måste således behandla företrädare för olika politiska åskådningar lika. Det faktum att en åskådning kan anses extremistisk eller att den kan antas ha endast ett fåtal anhängare på en arbetsplats utgör inte skäl för att vägra företrädare för åskådningen att utöva informationsverksamhet på samma villkor som andra.

4 Tidigare ställningstaganden

4.1 Arbetsrättskommitténs ställningstagande

Som anförts i avsnitt 2 fick Arbetsrättskommittén år 1974 tilläggsuppdrag att på grundval av rapporten Politisk propaganda på arbetsplatser Rättsläge och förekomst (SOU 1975:27) överväga hur kommitténs betänkande om demokratisering av arbetslivet påverkade frågan om politisk verksamhet på arbetsplatserna.

Kommittén framhöll i sin rapport Information och utbildning kring arbetsrättsreformen Politisk verksamhet på arbetsplatserna (Ds A 1975:11), vilket också betonades i rapporten om politisk propaganda på arbetsplatser, att det knappast är möjligt att på ett entydigt och för alla ändamål giltigt sätt bestämma vad som skall anses ligga i begreppet politisk verksamhet på arbetsplatserna.

Kommittén framhöll också att dess principiella synsätt var att arbetsplatserna inte bör hållas stängda för politisk verksamhet men att detta inte hindrade att hänsyn kan behöva tas till intresset av att arbetet skall kunna bedrivas på ett effektivt sätt och av att ordnade förhållanden skall råda på arbetsplatsen. Enligt kommittén var detta intresse gemensamt för arbetsgivare och arbetstagare men det kunde inte åberopas till stöd för bibehållande av rätt för arbetsgivaren att ensidigt fatta beslut om formerna för och omfattningen av politisk verksamhet. Tvärtom ansåg kommittén det naturligt att ge arbetstagarna rätt att besluta på området och göra de avvägningar mellan olika synpunkter som kan vara nödvändiga.

Kommittén resonerade även kring frågan om ifall synsättet att arbetsplatserna bör hållas öppna för politisk propaganda även motiverade regler som gick utanför rättsförhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare. Det vill säga om även politiska partier oberoende av egen representation på arbetsplatsen skulle få tillträde dit. Kommittén ansåg dock att det vore ett stort steg att ta och att det skulle innebära svåra avvägningar mot en rad motstående intressen. Enligt kommittén var det därför naturligt att se frågan om politisk propaganda på arbetsplatsen som en angelägenhet för dem som är verksamma där. Kommitténs undersökning om politisk propaganda omfattade därför frågan om att utvidga arbetstagarnas inflytande över i vilken omfattning och i vilka former politisk verksamhet skall få utövas på arbetsplatsen.

I denna undersökning om arbetstagarnas inflytande över den politiska verksamheten på arbetsplatsen uttalade kommittén som en grundsats att arbetsplatsen borde vara öppen för politisk information och att

arbetstagarna skulle ha inflytande häröver. Enligt kommittén borde denna grundsats lagfästas. Kommittén framhöll emellertid att beroende på vilken utformning som valdes vid lagstiftning, skulle åtskilliga mer eller mindre komplicerade problem behövas lösas. Kommittén räknade upp ett antal problem som måste lösas. Det var bl.a. frågan om följande:

- Vem skall ges behörighet att företräda arbetstagarna?
- Hur skall tvister kring reglernas tillämpning lösas?
- Hur skall enskildas rätt att inte bli störda kunna tas till vara i förhållande till arbetsgivaren respektive mot de beslutande arbetstagarföreträdarna?
- Vad är en tillfredsställande definition av begreppet ”politisk verksamhet på arbetsplatsen”?

När det gäller frågan om vem som skall ges behörighet att företräda arbetstagarna framhöll kommittén att en lagstiftning måste bygga på att arbetstagarnas beslut fattas på ett eller annat sätt genom utsedda företrädare. Enligt kommittén skulle det vara möjligt att ge rätten att fatta beslut till de fackliga organisationerna eller att föreskriva särskilda former för utseende av företrädare, t.ex. genom val bland alla arbetstagarna på arbetsplatsen.

När det gällde frågan hur tvister kring reglernas tillämpning skulle kunna lösas kunde man enligt kommittén tänka sig en tolkningsföreträdesregel för att förstärka arbetstagarnas ställning.

Kommittén ansåg att kring frågan om vad som kunde vara en tillfredsställande definition av begreppet ”politisk verksamhet på arbetsplatsen” måste man överväga verkningarna på angränsande rättsområden, t.ex. straffrätten. Man måste även enligt kommittén bedöma vilka garantier som skulle behöva skapas för lika behandling i princip av alla politiska åsiktsriktningar, t.ex. genom möjlighet till domstolsprövning av påstående om diskriminering av viss åsiktsriktning. Kommittén ansåg att man inte utan vidare i lag kunde ge fackföreningarna en fri beslutanderätt eftersom en sådan beslutanderätt inte enbart skulle kunna utnyttjas för att i förhållande till arbetsgivaren säkerställa arbetstagarnas rätt till politisk verksamhet utan även för att begränsa rätten till politisk verksamhet. Det skulle enligt kommittén vara nödvändigt med garantier till skydd för minoriteter.

Trots sitt principiella synsätt, att lagstiftning vore den säkraste vägen att nå önskvärda resultat, gjorde kommittén bedömningen att det inte fanns tillräckliga skäl att ge sig in på de svårigheter som skulle vara förenade med lagstiftning på området och ansåg sig därför inte ha skäl att rekommendera ett sådant steg.

Kommittén gjorde också en genomgång av sina egna förslag i betänkandet för att undersöka vilka resultat som kunde nås genom de medel som innefattades i arbetsrättsreformen. Kommittén kom fram till bl.a. följande.

- Alla krav som kan resas och som kan ses som en del av anställningsförmånerna (t.ex. rätten att utnyttja lokaler och anslagstavlor) är ämnen som kan göras till föremål för förhandlingar och kollektivavtal. Detsamma gäller frågor om utfärdande av ordningsföreskrifter m.m.

- Förhandlingsrätt torde även finnas när det gäller funktionärens tillträde till arbetsplatsen för politisk information. Däremot är det knappast möjligt att utan lagstiftning bereda helt utomstående, t.ex. politiska partier, rättigheter.
- Det finns inget hinder mot att inom ramen för den kvarlevande stridsrätten med fackliga stridsåtgärder understödja krav på kollektivavtal med bestämmelser om rätt att bedriva politisk verksamhet på arbetsplatsen.

Kommittén ansåg att det var tillräckligt att anvisa förhandlingar och kollektivavtal som medel för att åstadkomma inflytande för arbetstagarna till dess erfarenhet har vunnits av nyordningen.

4.2 Arbetsrättsreformen

I regeringens proposition med förslag till arbetsrättsreform, m.m. (prop. 1975/76:105), bilaga 1 med förslag till lag om medbestämmande i arbetslivet (s. 321), ställde sig regeringen bakom Arbetsrättskommitténs synsätt att arbetsplatserna bör vara öppna för politisk verksamhet, men att det inte fanns tillräckliga skäl att då ge sig in på de svårigheter som skulle vara förenade med lagstiftning på området. Regeringen såg det som naturligt att frågan om politisk information på arbetsplatserna i första hand är en angelägenhet för dem som är verksamma där. Om arbetsrättsreformen inte skulle få godtagbara resultat, kunde det finnas anledning att senare återuppta frågan om särskild lagstiftning.

Riksdagen delade regeringens bedömning och ansåg att det åtminstone tills vidare var tillräckligt att anvisa förhandlingar och kollektivavtal som medel att åstadkomma inflytande för arbetstagarna över frågor om utnyttjande av arbetsplatserna för politisk verksamhet (inrikesutskottets betänkande InU 1975/76:45, rskr. 1975/76:404).

5 Regeringens slutsatser

Regeringens bedömning: Det är inte ändamålsenligt att för tillfället lagstifta i frågan om rätt till politisk information och opinionsbildning på arbetsplatser. Frågan bör för närvarande inte heller utredas vidare.

Skälen för regeringens bedömning: Inledningsvis vill regeringen framhålla att det är viktigt med delaktighet och kunskap om politiska frågor. En förutsättning för att öka delaktigheten och kunskapen om politiska frågor är att det erbjuds goda möjligheter för människor att sluta sig samman och mötas. Regeringen anser allmänt sett att politik- och demokratifrågor skall kunna debatteras överallt i samhället och att det är viktigt att det erbjuds och skapas nya mötesplatser för demokratiska samtal. Sådana är grundläggande för demokratin. Även arbetsplatserna bör kunna vara öppna för politiska aktiviteter. På arbetsplatserna spelar bl.a. fackföreningsrörelsen en viktig roll för demokratiseringen av arbetslivet.

Regeringen anser att folkrörelsernas och föreningslivets insatser i demokratiarbetet är betydelsefulla. De fackliga och politiska organisationerna har här en viktig roll. Frågan om delaktighet i demokratiarbetet rör alla medborgare inklusive arbetstagare och arbetsgivare samt folkrörelsen och föreningslivet. Frivillighet är den bästa förutsättningen för att öka delaktigheten i och kunskapen om politiska frågor.

För att öka medborgarnas delaktighet och fördjupa demokratin och den svenska folkstyrelsen har regeringen i propositionen Demokrati för det nya seklet (prop. 2001/02:80, s. 30 f) utarbetat en långsiktig strategi. I strategin ingår att värna den representativa demokratis traditionella kanaler för inflytande. Arbetet tar sikte på ett medborgardeltagande mellan valen i såväl den politiska processen som i samhällslivet i stort – i föreningslivet, på arbetsplatsen m.m. Regeringens strategi riktas också mot att lyfta fram värdet av samtal och diskussion i en demokrati. I syfte att stärka dialogen med folkrörelserna och det övriga föreningslivet inrättade regeringen år 2002 ett särskilt forum för dialog, Folkrörelseforum. Folkrörelseforumet behandlar övergripande frågor, bl.a. om folkrörelserna och föreningslivets möjligheter att utgöra en samlad samhällsröst i för demokratin väsentliga frågor. Inom ramen för forumet genomfördes år 2003 en serie tematiska seminarier och en större konferens. Under år 2004 genomförs på samma sätt seminarier.

Utgångspunkten för demokratin är alla människors lika värde och att alla skall ha lika möjligheter att påverka såväl sin vardag som samhällsutvecklingen i stort. Alla samhällsgrupper skall vara delaktiga i politiken och det politiska samtalet skall kunna föras överallt. Det är dock problematiskt att skapa regler som ger alla åskådningar samma rätt och möjlighet att utnyttja arbetsplatsen för politisk information. Det är särskilt problematiskt med de ideologier som bygger på en människosyn som är oförenlig med grundläggande demokratiska värderingar. Dessa ideologier kan inte isoleras från demokratiska sammanhang. Regeringen anser att debatt och information är viktig för att möta de ideologier som bygger på en människosyn som är oförenlig med grundläggande demokratiska värden.

Viss motsättning kan finnas mellan behovet av att värna om ordning och effektivitet på arbetsplatsen och behovet av att utnyttja arbetsplatsen för information och debatt i syfte att främja politisk medvetenhet och kunskap hos medborgarna. En arbetstagare eller arbetsgivare kan sympatisera med en viss ideologi och vilja sprida information om denna. Även om det aldrig kan vara ett tvång att delta i ett möte kan redan det förhållandet att det affischeras eller hålls ett möte på arbetsplatsen framstå som kränkande eller hotfullt.

Rättsläget och förekomsten av politisk propaganda har tidigare utretts, se ovan avsnitt 3. Frågan om att lagfästa en rätt till politisk information har tidigare övervägts av Arbetsrättskommittén, vars rapport i frågan har redovisats i avsnitt 4.1.

Vad gäller frågan om rätt till politisk information och opinionsbildning på arbetsplatsen i förhållandet mellan arbetstagare och arbetsgivare anser regeringen att de problem förenade med lagstiftning om rätt till politisk information på arbetsplatsen som Arbetsrättskommittén framhöll fortfarande är relevanta. Regeringen anser att bl.a. följande problem är särskilt svåra att lösa.

- Hur skall begreppet politisk verksamhet definieras? Vilka politiska åskådningar har rätt eller möjlighet att bedriva opinionsbildning på arbetsplatsen?
- Hur skall man förhålla sig till sådana politiska åskådningar som kan framstå som främlingsfientliga?
- Vem skall besluta om en viss politisk åskådning får bedriva opinionsbildning på arbetsplatsen?
- Skall ett sådant beslut kunna bli föremål för rättslig överprövning? Vilka kriterier skall i så fall läggas till grund för en överprövning?
- Skall någon ansvara för ordningen vid en politisk debatt på arbetsplatsen?

Bestämmelserna i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet har inneburit ett större inflytande för arbetstagarna över frågor som rör rätt att utöva politisk verksamhet på arbetsplatsen. Det har inte framkommit att de möjligheter som lagstiftningen ger i dag är otillräckliga. Det framhålls även i motionen, som ligger bakom riksdagens tillkännagivande, att politisk information och tankeutbyte med anställda fungerar väl på många arbetsplatser.

Det är svårt att lagfästa en rätt till politisk information och opinionsbildning på arbetsplatser i förhållandet mellan arbetstagare och arbetsgivare. Att lagfästa en rätt för utomstående som saknar anknytning till arbetsplatsen att få tillträde dit för att förmedla politisk information är en ännu svårare uppgift. Arbetsrättskommittén fann att det var en alltför svår uppgift och ett för stort steg att ta att försöka lagfästa en rätt för utomstående som saknade anknytning till arbetsplatsen att få tillträde dit för att där förmedla politisk information. Regeringen delar denna bedömning och anser att den alltså är relevant och riktig.

Vid en bedömning av de problem som finns med att lagstifta i frågan om rätt till politisk information och opinionsbildning på arbetsplatsen i förhållande till de problem, som såvitt är känt, finns ute på arbetsplatserna med att driva politisk information anser regeringen att det inte är ändamålsenligt att för tillfället lagstifta i frågan. Det kan för närvarande inte heller anses befogat att utreda frågan vidare genom t.ex. en särskild utredning.

Regeringen förutsätter att en modern och framsynt arbetsgivare tillsammans med de fackliga organisationerna verkar för att på arbetsplatsen bredda det offentliga samtalet kring viktiga politiska frågor. Ett demokratiskt samtal på arbetsplatsen som förs på frivillig väg gynnar såväl arbetsplatsen som samhället i stort.

Sammanfattningsvis anser regeringen att det är mycket viktigt att det även på arbetsplatsen finns möjlighet att föra en politisk diskussion. Frågan om rätt till politisk information och opinionsbildning har övervägts inom Regeringskansliet. Med hänsyn till de svårigheter som finns anser regeringen att det inte är ändamålsenligt att för tillfället lagstifta i frågan om en rätt till politisk information och opinionsbildning på arbetsplatsen. Regeringen anser att frågan för närvarande inte heller bör utredas vidare.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 20 januari 2005

Närvarande: Statsministern Persson, statsråden Ringholm, Freivalds, Sahlin, Pagrotsky, Messing, Y. Johansson, Bodström, Sommestad, Karlsson, Nykvist, Andnor, Nuder, M. Johansson, Hallengren, Björklund, Holmberg, Österberg, Orback, Baylan

Föredragande: statsrådet Karlsson

Regeringen beslutar skrivelse 2004/05:66 Politisk information och opinionsbildning på arbetsplatsen.